

Убити путіна

І чому це єдиний
вихід

» стор. 5

«Чотири ноти з України» повертають правду

У Чехії та США «Щедриком»
нагадали про 150-річчя
диригента і культурного
дипломата Олександра Кошиця

» стор. 7

Рятівна сорочка

Більш як 100-літній
музейний експонат
у Кременчуці слугує
оберегом для воїнів

» стор. 8

Україна молода

Середа, 21 травня 2025 року

№20 (6036)

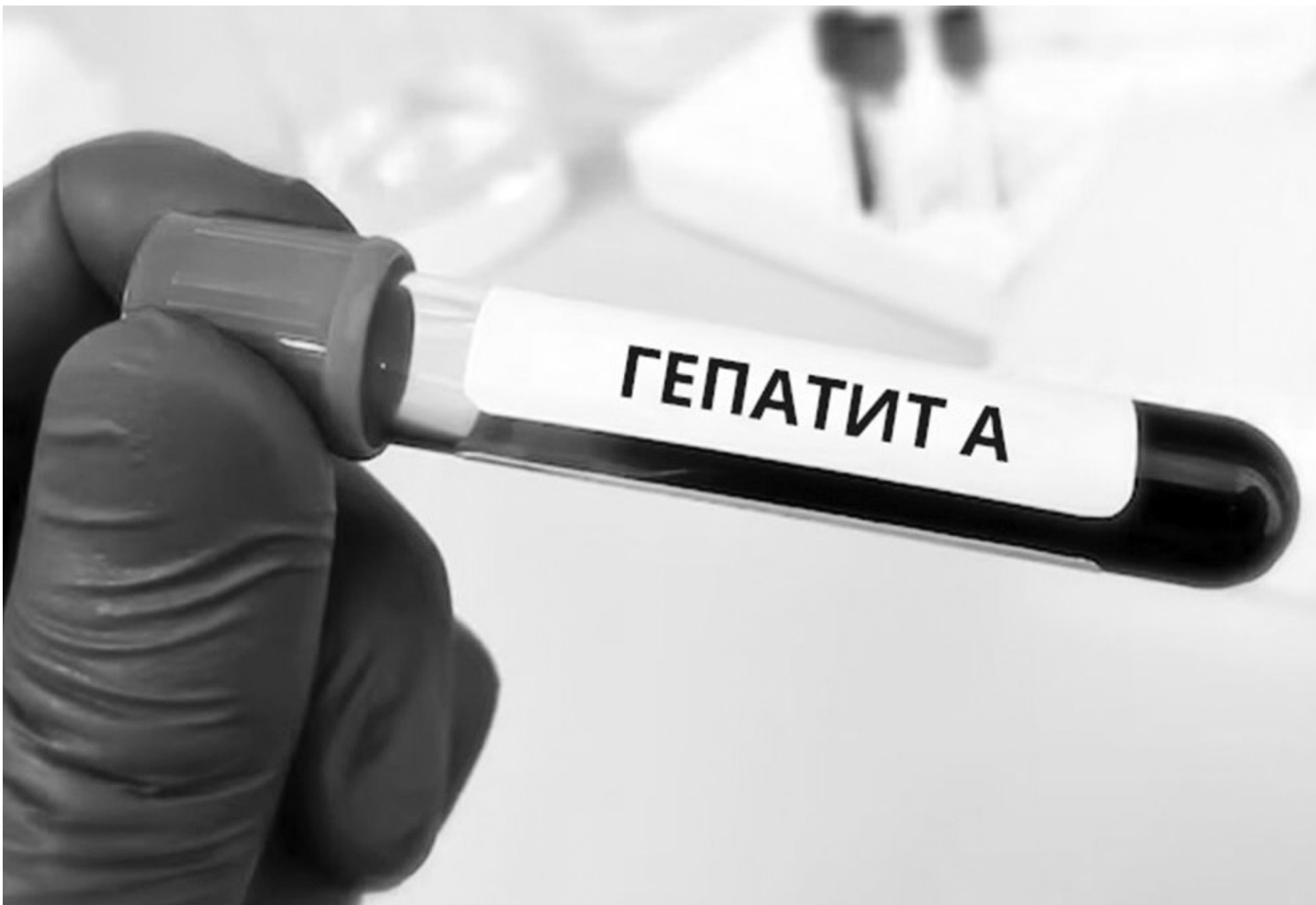

Учораšní курси
НБУ:
1 \$ = 41,576 грн
1 € = 46,856 грн

Чорні брови, жовті очі

Спалах
гепатиту А
в Україні:
епідеміологи
шукають
причину

» стор. 9

Передплатіть «Україну молоду» на друге півріччя

стор. 9

Валентина ГРИГОРЕНКО

У день 100-річчя заснування Музею визвольної боротьби України у Празі завершить роботу виставка «Чотири ноти з України», яку відкрили у квітні. Проєкт присвячено історії триумфального турне Української республіканської капели, яка впродовж 1919—1924-х гастролювала світом під орудою диригента Олександра Кошиця з метою міжнародної промоції ідеї української незалежності. Через триумф української пісні «Щедрик», яка стала не лише хітом гастролей, а й символом Різдва сучасного світу (Carol of the Bells), у виставці розповідають історію понад 100-річної боротьби нашої країни за незалежність. Проєкт організовано Інститутом Леонтовича (Київ) й Слов'янською бібліотекою (Прага) до 150-річчя видатного українського диригента, композитора, етнографа, урядовця й культурного дипломата України Олександра Кошиця (1875—1944). Чехія стала другою країною після США, де представили «Чотири ноти з України». Олександр Кошиць народився 12 вересня 1875 року. Текст підготовлено за матеріалами Інституту Леонтовича.

Культурна дипломатія в період більшовицької окупації України

Відкрилася виставка у Празі 9 квітня у приміщенні Слов'янської бібліотеки. Участь в урочистостях взяли генеральний директор Національної бібліотеки Чеської Республіки Томаш Фолтин, директор Слов'янської бібліотеки Лукаш Бабка, посол України у Чеській Республіці Василь Зварич, авторка виставки Тіна Пересунько — засновниця Інституту Леонтовича, наукова співробітниця Інституту української археографії та джерелознавства. Чеський хор «Гондрашек» під орудою Яна Бати виконав на відкритті твори Олександра Кошиця, Миколи Леонтовича й Миколи Лисенка.

Посол України у Празі Василь Зварич зазначив, що захід є важливою подією не лише для української громади, а й для чеських друзів та усієї європейської культурної спільноти: «Він нагадує нам про неоціненний внесок Республіканської капели УНР, яку очолював Олександр Кошиць, у міжнародне визнання української музики, а відтак — і української державності. Це був яскравий приклад культурної дипломатії в період більшовицької окупації України, адже саме культура стала формою спротиву та інструментом утвердження національної гідності та популяризації України як незалежної держави».

Для виставки «Чотири ноти з України» авторка проєкту Тіна Пересунько збрала унікальні музичні матеріали й фотодокументи з архівів та бібліотек України, США, Канади й Чехії, які розповідають про історію легендарного «Щедрика». Багато з них уперше презентували у Празі. Це, зокрема, копія рукопису хорового шедеву Миколи Леонтовича (1916 р.) із фондів Національної бібліотеки України імені Володимира Вернадського, грамофонні записи «Щедрика» (1922 р.) й колядки Carol of the Bells (1942 р.) із приватних колекцій Інституту Леонтовича та зібрання Анатолія Паладійчука, матеріали з історії турне капели Олександра Кошиця з фондів Центрального державного архіву вищих органів влади й управління України (Київ), Осередку української культури та освіти (Вінніпег, Канада), Українського історико-освітнього центру (Нью-Джерсі, США), відео з диригуванням Олександра Кошиця від Українського музею та бібліотеки (Стемфорд, США) тощо.

Окрім того, вперше з фондів Слов'янської бібліотеки експонується оригінал «Пам'ятної книги» Української республіканської капели з автографами відомих діячів світу, концертні програми празької прем'єри «Щедрика», європейські афіші капели, рукописи та нотні збірники пісень Олександра Кошиця. Ці документи Маєстро передав після завершення турне до Музею визвольної боротьби України, заснованого українською еміграцією у Празі у 1925 році, 23 травня. Із руйнуванню музею в 1945 році частина колекції перейшла на зберігання до Слов'янської бібліотеки і тільки тепер уперше презентується публіці.

ПОСТАТЬ

«Чотири ноти з України» повертають правду

У Чехії та США

«Щедриком» нагадали про 150-річчя диригента і культурного дипломата Олександра Кошиця

У Празі зберігався архів Української республіканської капели

Генеральний директор Національної бібліотеки Чеської Республіки Томаш Фолтин підкреслив важливість співпраці чеської установи з українськими партнерами й висловив сподівання на її продовження. Директор Слов'янської бібліотеки Лукаш Бабка відзначив важливість презентації фондової збірки бібліотеки: «Однією з цілей таких виставок є представлення унікальних документів з багатой колекції Слов'янської бібліотеки. Мета — не тільки показати ці документи, а й дати нашим іноземним партнерам і друзям відчуття, що вони мають у Празі щось зі своєї Батьківщини».

Авторка виставки Тіна Пересунько підкреслила, що захід у Празі є першим щорічним ювілейним проєктом на пошану Маєстро, а столиця Чеської Республіки є не випадковим містом в історії «Щедрика» та біографії Олександра Кошиця. Адже саме у Празі шедевр Миколи Леонтовича вперше прозвучав за кордоном під час прем'єри Української республіканської капели у Національному театрі 11 травня 1919 року. Там пісня здобула перші відгуки світової музичної критики. Саме у Празі понад 20 років зберігався архів Української республіканської капели.

Дослідниця розповідає, що чеська громадськість надала у 1919 моральну й адміністративну підтримку капелі Олександра Кошиця під час подорожі хору до Парижа. «Уряд Франції не давав співакам невизнаної Української держави віз, — розповідає Тіна Пересунько. — Тоді Міністерство освіти Чехословаччини видало українському хору посвідчення, що Капела української республіки під орудою Олександра Кошиця — «висококультурна організація». Чеський імпресаріо капели Бедржих Спурний особисто лобював перед французьким урядом надання співакам віз. На жаль, теж відмовили. Попри сприяння чеських побратимів, хор Олександра Кошиця дістався до Парижа надто пізно, а Україна так і не здобула підтримки світу. Сьогодні нашу країну знову підтримує Прага, цього разу Україна переможе».

Взаємозв'язок державності і культури

Наприкінці минулого року виставку «Чотири ноти з України» показували в Музичній бібліотеці та у Школі міжнародних і глобальних студій Університету Індіани у США. Тоді в промові професор університету Галина Гольдберг нагадала про трагічну долю композитора Миколи Леонтовича, застреленого у 1921 році російським чекістом на окупованій більшовиками Вінниччині, та про Розстріляне відродження численних інших українських митців, знищених під час Сталінського терору у 1937—1938 роках, якраз тоді, коли американські виконавці вивчали ноти Carol of the Bells.

Професорка також сказала: «Сьогодні культура знову стала центральним питанням, оскільки агресор заявив, що твори українських митців є «нашим спільним літературним і культурним надбанням», а потім використав це твердження як ключовий привід для своїх військових сил для перетину фактичних, фізичних державних кордонів з метою знищення суверенітету України. Таким чином, збереження суверенітету України нерозривно

Олександр Кошиць у виставці повернувся у Прагу.

Лукаш Бабка, Томаш Фолтин, Тіна Пересунько та Василь Зварич.

Фото: Зузана Гомолка Федорова, Національна бібліотека Чеської Республіки.

пов'язане зі збереженням її багатой, багатогранной та багатоетнічної культури».

На виставці у США представляли музичні записи прем'єри «Щедрика» на Бродвеї у мюзиклі Джорджа Гершвіна «Пісня полум'я» 1925 року та в однойменному американському кінофільмі 1930 року, де пісню Миколи Леонтовича виконував російський хор, а «Щедрика» затитрували як «російську народну пісню».

Демонстрували на виставці і партитуру першої англійської версії «Щедрика» — пісні The Bluebirds, написаної 1933 року директором Музичної консерваторії в Індіанополісі Максом Кроном. Це знахідка кам'янець-подільського колекціонера Анатолія Паладійчука.

Тіна Пересунько розповідає: «Для широкої американської публіки Carol of the Bells є «американською класикою». Для професійних виконавців — українська різдвяна колядка», адже саме так подав у партитурі Carol of the Bells Пітер Вільговський, автор англійського тексту до «Щедрика». Втім протягом десятиліть у різних американських різдвяних альбомах, радіопрограмах і телевізійних шоу Carol of the Bells називали російською колядкою, а композитора Миколу Леонтовича — російським композитором. Яскравим прикладом є популярний Різдвяний альбом Хору Роберта Шоу 1946 року, в якому зазначалося: «Carol of the Bells — типова російська народна колядка; музика — Леонтовича, композитора, про якого ми не змогли знайти жодної інформації».

Авторка проєкту наголосила, що після окупації України більшовицькою росією та вбивства композитора агентом російсь-

кої ЧК цей злочин російських спецслужб замовчували і не розголошували. Лише українська еміграція у США роками намагалась нагадати американцям про українську ідентичність Carol of the Bells та трагічну долю автора мелодії. Так, 12 грудня 1971 року до 50-річчя убивства композитора українська діаспора організувала у Нью-Йорку концерт-меморіал, під час якого оприлюднила Маніфест із засудженням російського терору й окупації України.

«Москва, яка тимчасово закріпила свою владу в Україні, свідомо того, що поневолити повністю й знищити українську націю вона зможе тільки тоді, коли їй удасться знищити українську культуру. Отже, побіч фізичного поневолення, вона безоглядно винищує всі елементи української культури, всі її прояви та пам'ятки минулого», — проголосили тоді.

А нещодавно у вітальному слові до учасників відкриття виставки у Школі міжнародних і глобальних студій Університету Індіани посол України у США Оксана Маркарова зазначила, що у «Щедрику» переплелися «спокоєвічна боротьба України за свободу, наша незалежність 1918 року, креативна культурна дипломатія уряду УНР та особисто Симона Петлюри, наша багата культура і геніальність композитора Миколи Леонтовича та диригента Олександра Кошиця, котрий презентував Америці цей хоровий шедевр. У ній також трагедія окупації України радянською росією та, як наслідок, десятиліття нищення України та, найголовніше, заклик до всіх наших партнерів єдиною родиною перемогти російську імперію зла сьогодні».